

Predslov prekladateľa

Slováci poľskými očami je kniha, ktorá z prekladateľského hľadiska predstavuje osobitý textový útvar. Vo vecnej rovine sa dotýka mnohých postáv, námetov a faktov, ktoré patria do spoločných dejín oboch vzájomne susediacich, kultúrne a jazykovo príbuzných etnických spoločenstiev. Preto sa prekladateľ musel vyrovnáť s dielom, ktorého východiskový a cieľový jazyk je pomerne blízky a obsahujú mnohé spoločné prvky. Dôvernejšie oboznámenie sa s jeho obsahom približuje detaily mnohých väzieb a interakcií v zložitom procese formovania sociálnych štruktúr a politicko-kultúrneho kontextu vývoja poľskej a slovenskej spoločnosti – vývoja, v ktorom okrem súčinnosti, spolupráce a vzájomných sympatií nechýbali protichodné stanoviská a záujmy, a teda aj konflikty.

Základným stavebným materiálom tejto dvojdielnej panoramatickej monografie sú poľské dobové texty časopisecké, knižné a rukopisné. Ich spoločným znakom je téma – dianie u južných susedov a jeho aktéri. Je len prirodzené, že autori týchto textov uplatňujú dobovú optiku a dobové kritériá vyplývajúce aj z historického kontextu.

Pôvodne bola kniha M. Jagiełłu určená hlavne čitateľom žijúcim v Poľsku. Z toho dôvodu nechýbajú v nej zistenia a výroky, ktoré sa dnešnému slovenskému čitateľovi môžu javiť buď ako samozrejmé, alebo naopak skreslené, nepresné či dokonca nepravdivé. Upozorňuje na to aj samotný autor. Pri jej čítaní však treba mať neustále na pamäti hlavné poslanie Jagiełlovej publikácie, ktorým je prezentovanie spektra pohľadov poľských publicistov na južných susedov v ich historickom vývoji. Je to hlavný dôvod, pre ktorý by sa pri nazeraní na jednotlivými autormi a dejateľmi uvádzané a komentované fakty, nemali uplatňovať len striktné kritériá a nástroje vedeckej kritiky. Keďže v prvom rade ide o publicistické útvary, výraznou rovinou tejto knihy je rovina emocionálna s jej vlastnými jazykovými štylistickými prostriedkami. Najcennejšie je na nich zachytenie atmosféry doby a prezentovanie celého spektra názorov v ich historickom kontexte.

Danosti historického procesu rozhodli o tom, že poľská spisba mala o čosi dlhšiu tradíciu a prepracovanejšie prostriedky a formy, než slovenská. Bolo to dané známymi odlišnosťami vývoja oboch spoločenstiev, ich jazykov a literatúr. Z toho dôvodu, pri preklade poľských časopiseckých či iných textov napríklad zo začiatku 19. storočia do slovenčiny, vznikla potreba uplatniť archaizáciu ako špecifický štylistický prostriedok. Používal som ho veľmi striedom a skôr náznakovo, najmä uplatňovaním dobových vyjadrení a účelovo zvoleného slovosledu.

Ďalším prekladateľským „orieškom“ boli historické názvy obcí, mená postáv či pomenovania javov, ktoré sa vyskytujú v publicistike a dobovej hovorovej reči oboch spoločenstiev. Kvôli jednoznačnosti ich prevažne uvádzame v oboch podobách – slovenskej a poľskej (Jánošík — Janoszyk, Janoszczyk; Šafárik — Szafarzyk; Štúr — Sztur; Trstená — Trzciana; Rabčice — Rabczyca; Čadca — Czaca; Smokovec —

Szmeks, a pod.).

Polští publicisti, ktorí sympatizovali s národnoobrodeneckým dianím na Slovensku, vo svojich publicistických textoch radi používali dobové slovenské pomenovania (napr. *Národné noviny*). Tieto v predkladanom slovenskom preklade ponechávame.

Osobitný problém v tejto knihe predstavujú texty v nárečiach poľsko-slovenského pomedzia, prevažne v goralskom. Vzhľadom na všeobecne známe kultúrne danosti a ich príbuznosť so slovenčinou ponechávame ich v pôvodnom znení a v poľskom prepise.

Rozsahovo slovenský preklad plne zodpovedá poľskej predlohe, aj keď táto je časovo dovedená do roku 2005. Odvtedy sa na poli poľsko-slovenských vzťahov objavili ďalšie skutočnosti, ktoré sa však najmä z technických dôvodov v slovenskom preklade nepodarilo zohľadniť.

Tomasz Trancygier, august 2014.